II.
WITTELSBACHOWIE I LUKSEMBURGOWIE (XIV–XV w.)

Wittelsbachowie	88
Ludwik I Starszy	89
Waldemar Fałszywy	96
Ludwik II Rzymianin	98
Otto VIII Gnuśny	101
Luksemburgowie	104
Wacław	105
Zygmunt	110
Jan Zgorzelecki	115
Jodok Morawski	118

WITTELSBACHOWIE

LUDWIK I STARSZY

1323–1351

OJCIEC: *Ludwik IV Bawarski*

Był on synem Ludwika II Mocnego (Surowego), księcia górnobawarskiego i palatyna reńskiego z dynastii Wittelsbachów, oraz jego trzeciej żony Mechtyldy, córki Rudolfa I, króla rzymsko-niemieckiego. Urodzony w 1282 (ewentualnie rok wcześniej), książę górnobawarski od 1294 (do 1310 pod regencją), król rzymsko-niemiecki od 1314, król italski od 1327, rok później ukoronowany na cesarza, zmarł w 1347.

Żenił się dwukrotnie: między 1308 a 1311 pojął za żonę *Beatrycze, księżniczkę świdnicką* (zob. poniżej), w 1324 w katedrze kolońskiej ożenił się z *Małgorzatą, hrabianką holenderską* (ur. 1307–10, zm. Quesnoy 1356), córką Wilhelma III Dobrego, hrabiego Holandii, Zelandii i Hainaut.

MATKA: *Beatrycze Świdnicka*

Pochodziła z dolnośląskiej linii Piastów; była córką Bolka I, księcia świdnicko-jaworskiego, i jego żony Beatrycze, margrabianki brandenburskiej (zob. biogr. margrabiego Ottona V Długiego). Urodziła się ok. 1290, a zmarła w 1322.

RODZEŃSTWO:

DZIECI LUDWIKA IV I BEATRYCZE ŚWIDNICKIEJ (1–5):

1 *Mechtylda* (ur. 1309–10, zm. 1346). Jej mężem został w 1323 lub 1329 *Fryderyk II Poważny, margrabia Miśni* (ur. 1310, zm. 1349), z którym miała potomstwo.

2 *Córka (imię nieznane)* (ur. 1314, zm. dzieckiem).

3 *Anna* (ur. ok. 1316, zm. 1319).

4 *? Agnieszka* (ur. ok. 1318, zm. zapewne młodo).

5 *Stefan II z Klamrą* (ur. 1319, może 1313–17, zm. 1375). Książę bawarski. W 1328 ożenił się z *Elżbietą, księżniczką sycylijską* (ur. 1309, zm. 1349), córką Fryderyka II, króla Sycylii, z którą miał czworo dzieci, a w 1359 pojął za żonę *Małgorzatę, bur-*

grabiankę norymberską (ur. ok. 1333, zm. 1377), córkę Jana II, burgrabiego Norymbergii, jednak nie dochował się dalszych potomków.

DZIECI LUDWIKA IV I MAŁGORZATY HOLENDERSKIEJ (1–8):

1 *Małgorzata* (ur. 1325, zm. 1374). W 1351 lub rok wcześniej została wydana za *Stefana, księcia (królewicza) węgierskiego, księcia Siedmiogrodu, Slawonii, Kroacji i Dalmacji* (ur. 1332, zm. 1354), z którym miała dwoje dzieci, zaś drugim jej mężem został przed sierpniem 1358 *Gerlach, hrabia Hohenlohe na Jagtsbergu, Speckfeld i Entsee* (ur. ok. 1344, zm. 1392).

2 *Anna* (ur. ok. 1326, zm. jako mniszka 1361). W 1339 została żoną lub narzeczoną *Jana I Dziecię, księcia dolnobawarskiego* (ur. 1329, zm. 1340).

3 *Ludwik II Rzymianin (s. 98).*

4 *Elżbieta* (ur. 1329, zm. 1402). W 1359 poślubiła *Cangrande II della Scala, pana Werony i Vicenzy* (ur. 1332, zamordowany 1359), a w 1362 wyszła za *Ulryka, hrabiego dziedzica Wirtembergii* (ur. 1342, poległ 1388), z którym miała potomstwo.

5 *Wilhelm Wysoki* (ur. 1330 lub 1333, zm. 1398). Książę dolnobawarski *Wilhelm I,* hrabia Holandii *Wilhelm V,* hrabia Zelandii *Wilhelm IV* i hrabia Hainaut *Wilhelm III*. W 1352 ożenił się on z *Matyldą z Lancaster,* hrabiną Leicester (ur. ok. 1339 lub 1347, zm. 1362), córką Henryka z Grosmont, księcia Lancaster, i miał z nią zmarłą w niemowlęctwie córkę.

6 *Albrecht I* (ur. 1336, zm. 1404). Książę dolnobawarski, hrabia Holandii, Zelandii i Hainaut. W 1353 ożenił się z *Małgorzatą, księżniczką brzeską* (ur. 1342, zm. 1386), córką Ludwika I, księcia brzeskiego (mieli liczne dzieci), a w 1394 pojął za żonę *Małgorzatę, hrabiankę kliwijską* (ur. ok. 1375, zm. 1412), córkę Adolfa III, hrabiego Kliwii.

7 *Otto VIII Gnuśny (s. 101).*

8 *Beatrycze* (ur. 1344, zm. 1359). W 1355 lub 1356 poślubiła *Eryka Magnussona, króla Szwecji* (ur. 1337 lub 1338–39, zm. 1359), z którym miała rychło zmarłe bliźniaki płci męskiej.

*

Dla odróżnienia od przyrodniego brata i imiennika zwany był *Starszym*, zwano go także *Brandenburskim*; w galerii władców Bawarii figuruje jako *Ludwik V*. Urodził się w połowie maja (21?) lub w lipcu 1315 jako najstarszy syn Ludwika IV i jego pierwszej żony Beatrycze. W 1323 ojciec, umocniwszy swoją pozycję w Rzeszy dzięki zwycięstwu odniesionemu nad Fryderykiem Austriackim (1322), nadał Ludwikowi godność margrabiego i elektora brandenburskiego, arcykomornika Rzeszy; po wygaśnięciu Askańczyków Marchia została jednak okrojona o Łużyce Górne, które przypadły Czechom, a także Marchię Przegnicką i część Ziemi Wkrzańskiej, zajęte przez Meklemburgię. Opiekunem małoletniego margrabiego oraz regentem Brandenburgii został Bertold, hrabia Hennebergu. Zawarł on ugodę z księciem saskim Rudolfem I (por. biogr. margrabiego Henryka II Dziecię), który rościł sobie prawa do brandenburskiego spadku po Askańczykach, sprzedając mu na okres lat 12 Łużyce Dolne (odkupiono je jeszcze przed upływem terminu), natomiast od księcia meklemburskiego Henryka II Lwa odkupił Marchię Przegnicką oraz część Ziemi Wkrzańskiej. W 1329 ogłosił się, wbrew woli ojca, pełnoletnim, jednak cesarz zmusił go do przybycia na swój dwór i tam przetrzymywał do osiągnięcia przez margrabiego 18. roku życia (1333) – wówczas dopiero Ludwik Bawarski przekazał synowi samodzielne rządy w Brandenburgii. Nieco wcześniej, bo w 1331 książęta zachodniopomorscy, pragnąc zrzucić brandenburską zwierzchność, przekazali swoje księstwo w lenno papieżowi. Skutkiem była kilkuletnia wojna z margrabią, zakończona w sierpniu 1338 układem, na mocy którego Ludwik zrzekł się zwierzchnictwa lennego nad Pomorzem, zachował jednak prawo jego dziedziczenia na wypadek wymarcia Gryfitów. 11 lutego 1342, dzień po swoich zaślubinach (nieważnych w świetle prawa kanonicznego), otrzymał od ojca w lenno hrabstwo Tyrolu i odtąd głównie tam rezydował. Po śmierci cesarza (1347) Ludwik wraz z pozostałymi braćmi przejął władzę w Bawarii; od podziału ojcowizny dokonanego w 1349 współrządził w Górnej Bawarii wraz z Ludwikiem (II) Rzymianinem oraz Ottonem (VIII) Gnuśnym. W 1348 pojawił się w Brandenburgii tzw. Fałszywy Waldemar (kolejny biogr.), podający się za zmarłego margrabiego Walde-

mara Wielkiego, którego poparł zarówno papież (obłożywszy ponownie klątwą cały ród Wittelsbachów), jak i król rzymsko-niemiecki Karola IV oraz Askańczycy z Saksonii i Anhaltu. Wkrótce Ludwik I utracił na rzecz samozwańca Starą Marchię, Marchię Środkową z Brandenburgiem i Berlinem oraz Marchię Wkrzańską. 2 października 1348 Karol IV odebrał mu Brandenburgię i przekazał w lenno Waldemarowi, ten zaś uznał za swoich spadkobierców „krewnych" z Saksonii i Anhaltu. Wierne Wittelsbachom pozostały za to Nowa Marchia i Ziemia Lubuska, jakkolwiek sam biskup lubuski opowiedział się za Waldemarem. Siedzibą Ludwika stał się odtąd Frankfurt nad Odrą w Nowej Marchii. 26 maja 1349 w nadreńskim mieście Eltville doszło do pojednania Karola IV z Wittelsbachami i Luksemburczyk zobowiązał się wesprzeć Bawarczyków w odzyskaniu władzy w Brandenburgii; 12 kwietnia 1350 Karol IV oficjalnie uznał rządy Ludwika w Brandenburgi i niebawem w ślad za władcą Rzeszy uznała go niemal cała Marchia. Na mocy nowego układu rodzinnego 24 grudnia 1351 w Luckau na Łużycach Ludwik odstąpił Brandenburgię Ludwikowi II Rzymianinowi i Ottonowi VIII Gnuśnemu, otrzymując od nich w zamian Górną Bawarię, gdzie dotąd razem współrządzili. Układ ten ustalał także wzajemne dziedziczenie po sobie trójki wspomnianych braci na wypadek bezpotomnej śmierci któregoś z nich.

Od zrzeczenia się władzy w Brandenburgii przebywał w swoich bawarskich i tyrolskich posiadłościach. W 1359 uzyskał od papieża potwierdzenie ważności kanonicznej mariażu z Małgorzatą Maultasch. Zmarł 17 lub 18 września 1361 w Zorneding nieopodal Monachium i został pochowany w katedrze NMP (Liebfrauendom) w Monachium.

MAŁŻONKI LUDWIKA I:

1. poślubiona 30 listopada 1324 w Vordingborgu na wyspie Zelandii:

Małgorzata, księżniczka (królewna) duńska, córka Krzysztofa II, króla Danii z dynastii Estrydsenów, oraz poślubionej mu Eufemii, księżniczki pomorskiej, córki Bogusława IV, księcia pomorskiego na Wołogoszczy (Wolgast). Na świat przyszła ok. 1305, zmarła natomiast między 19 a 31 maja 1340 na zamku w Berlinie i została pochowana w tamtejszym kościele klasztornym franciszkanów.

2. poślubiona 10 lutego 1342 w zamku Tirol koło Meranu (mariaż uznany przez Kościół w 1359):

Małgorzata Maultasch, księżniczka karyncka, księżniczka (królewna) czeska i hrabianka tyrolska, córka Henryka Karynckiego, króla Czech z dynastii Meinhardynów, oraz jego drugiej żony Adelajdy, księżniczki brunszwickiej, córki Henryka I Dziwaka, księcia brunszwickiego na Grubenhagen. Jej przydomek – rozpowszechniany przez papieską propagandę – oznaczał pierwotnie kobietę rozpustną i nawiązywał do mariażu z Ludwikiem, zawartego bez zgody Rzymu, nie zaś do rzekomej szpetoty (takie interpretacje, tłumaczące przydomek jako „Gęba Kieszeń", czy też „Gęba Torba", pojawiły się dopiero w XV w. i od owego czasu szeroko rozpowszechniły się w literaturze). Na świat przyszła w 1318 w zamku Tirol koło Meranu (obecnie we Włoszech). 14 (16) września 1330 w Innsbrucku poślubiła *Jana Henryka, margrabiego morawskiego* z dynastii Luksemburgów (dalsze szczegóły zob. w biogr. margrabiego Jodoka); wedle jej oświadczenia mariaż z Luksemburczykiem nie został skonsumowany i na tej podstawie w roku 1341 unieważniły go stany tyrolskie, jednak wedle prawa kanonicznego zachował on swoją ważność. Ponieważ został unieważniony przez papieża dopiero w 1359, do tego czasu Kościół uznawał dzieci Małgorzaty i Ludwika I za bastardy. Po śmierci jedynego syna zapisała Tyrol księciu Austrii i przeniosła się na dwór wiedeński. Zmarła 3 października 1369 w zamku Hofburg w Wiedniu i spoczęła w kościele franciszkanów (minorytów) w Wiedniu.

DZIECI LUDWIKA I:

CÓRKA Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA:

1 *Elżbieta*. Data jej przyjścia na świat nie jest znana, zmarła po 1345. Wedle innych danych owocem małżeństwa Ludwika i księżniczki duńskiej był syn imieniem Maciej, jest to jednak wysoce wątpliwe.

DZIECI Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (1–3):

1 *Herman*. Urodził się zapewne w marcu 1343, a zmarł między 1360 a jesienią 1361.

2 *Meinhard*. Urodził się 9 lutego 1344 na zamku w Landshut. Po śmierci ojca w 1361 został księciem Górnej Bawarii (pod regencją stryja, Stefana II z Dolnej Bawarii) i, jako *Meinhard*

III, hrabią Tyrolu (pod regencją matki). Zmarł na gruźlicę 13 stycznia 1363 w zamku Tirol i został pochowany w Meranie.

małżonka Meinharda III, hrabiego Tyrolu:
poślubiona 4 września 1359 w katedrze w Pasawie:

Małgorzata, księżniczka austriacka, córka Albrechta II zwanego Chromym, księcia Austrii i Styrii z dynastii Habsburgów, i jego żony Joanny, córki Ulryka, hrabiego Pfirtu. Urodziła się w 1346 w wiedeńskim zamku Hofburg. Po bezpotomnej śmierci Meinharda, 6 lub 26 lutego 1364 w Brnie została poślubiona przez *Jana Henryka, margrabiego Moraw* (zob. biogr. margrabiego Jodoka), lecz i z nim nie dochowała się potomków. Zmarła 14 stycznia 1366 na zamku w Brnie i spoczęła u boku Jana Henryka w klasztorze augustianów pw. św. Tomasza w Brnie.

3 *Dwie córki*. Ich imiona oraz daty życia nie są znane, umarły z pewnością w dzieciństwie.

WALDEMAR FAŁSZYWY

1348–1350

PRAWDZIWA RODZINA: *nieznana*

*

Był mniej więcej rówieśnikiem Waldemara Wielkiego, za którego się podawał, a zatem przyszedł na świat w latach 1280–90. Latem 1348 pojawił się na dworze arcybiskupa magdeburskiego Ottona, twierdząc, że jest w istocie margrabią Waldemarem, który w 1319 upozorował własną śmierć i celem odbycia pokuty za popełnione grzechy wiódł odtąd na polecenie papieża żywot pielgrzyma. W dowód prawdziwości swoich słów pokazał pierścień, należący niegdyś do Waldemara. Na jego korzyść przemawiało także fizyczne podobieństwo do zmarłego oraz znajomość wielu faktów z jego życia. Sprawę samozwańca poparł zarówno arcybiskup jak i askańscy „krewni" z Saksonii i Anhaltu, liczący na schedę po leciwym pretendencie. Zwołany do Brandenburga sejm krajowy opowiedział się za zasadnością roszczeń Waldemara i w niedługim czasie pod jego władzę przeszły niechętne Wittelsbachom Stara Marchia i Marchia Środkowa. 2 października 1348 w Münchebergu w Ziemi Lubuskiej król rzymsko-niemiecki Karol IV nadał Waldemarowi Marchię Brandenburską w lenno, ten zaś uznał za swoich spadkobierców Askańczyków z linii saskiej oraz anhalckiej.
Wkrótce jednak władca Rzeszy pojednał się z Wittelsbachami (wiosna 1349) i w dniu 14 lutego 1350 w Budziszynie zebrane na jego polecenie kolegium książąt Rzeszy ogłosiło Waldemara oszustem; 12 kwietnia tego roku Karol IV przywrócił do rządów w Brandenburgii Ludwika I Starszego. Po detronizacji Waldemar osiadł na dworze książąt anhalckich. Zmarł w 1356 lub 1357 w Dessau i tam również spoczął.

LUDWIK II RZYMIANIN

1351–1365

OJCIEC: *Ludwik IV Bawarski (biogr. Ludwika I)*
MATKA: *Małgorzata Holenderska (biogr. Ludwika I)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Ludwika I*

*

Urodził się 7 maja 1328 (może 12 maja 1330). Przydomek swój zawdzięczał faktowi, że urodził się wkrótce po koronacji ojca na cesarza Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego, nie zaś domniemanemu miejscu narodzin, którym nie było Wieczne Miasto lecz Monachium; celem odróżnienia od starszego brata i imiennika zwany był *Młodszym*. Od śmierci ojca jesienią 1347 wspólnie z pięcioma pozostałymi braćmi sprawował rządy w księstwie bawarskim (jako *Ludwik VI*), a od podziału z 1349 współwładał z Ludwikiem Starszym i Ottonem Gnuśnym w Górnej Bawarii. Mając nadzieję na uzyskanie korony polskiej, zrzekł się praw do dziedzictwa po matce (hrabstwa Holandii, Zelandii i Hainaut), które przekazał młodszym braciom, Wilhelmowi i Albrechtowi. Zgodnie z kolejnym układem rodzinnym, zawartym 24 grudnia 1351 w Luckau na Łużycach, Ludwik oraz Otto przekazali swój udział w rządach nad Górną Bawarią Ludwikowi Starszemu, ten zaś oddał im rządy w Marchii Brandenburskiej wraz z godnością elektorską i tytułem arcykomornika Rzeszy. Układ przewidywał także wzajemne dziedziczenie po sobie braci na wypadek bezdzietnego zgonu któregoś z nich lub wygaśnięcia założonej przez niego linii rodu. Niemniej po bezpotomnej śmierci Meinharda III Tyrolskiego w 1363 (zob. biogr. Ludwika I), scheda po nim przeszła na księcia austriackiego Rudolfa Założyciela (Tyrol) i na dotychczasowego opiekuna zmarłego, księcia dolnobawarskiego Stefana II (Górna Bawaria). W marcu 1363 podczas sejmu Rzeszy w Norymberdze między margrabiami Ludwikiem II i Ottonem

VIII z jednej strony a cesarzem Karolem IV z drugiej stanął układ, przewidujący cesarską pomoc dla braci w ich walce ze Stefanem, a także małżeństwo córki Karola z młodszym z Wittelsbachów. Wedle opinii badaczy owo porozumienie miało w istocie charakter układu o dziedziczenie Marchii, która po bezpotomnej śmierci braci-margrabiów przypaść miała synom cesarza. Nieco wcześniej, w 1356, zgodnie z postanowieniami Złotej Bulli Karola IV Ludwik wraz z Ottonem weszli do grona siedmiu elektorów Rzeszy czyli książąt niemieckich uprawnionych do wybierania króla niemieckiego – jako arcykomornicy Rzeszy dysponowali wspólnie jednym głosem podczas elekcji. W 1358 lub 1359 Ludwik uzyskał od papieża zdjęcie ekskomuniki, od lat ciążącej nad Wittelsbachami.

Zmarł według różnych opracowań 14 lub 17 maja 1365 lub między 11 listopada 1364 a 27 lutego 1365 na zamku w Berlinie i został pochowany w klasztorze franciszkańskim w Berlinie.

MAŁŻONKI LUDWIKA II:

1. poślubiona w lipcu (25?) 1345 w katedrze wawelskiej w Krakowie:

Kunegunda, królewna polska, córka Kazimierza III Wielkiego, króla Polski z dynastii Piastów (linia kujawska), i jego pierwszej żony Anny (Aldony), księżniczki litewskiej, córki Giedymina, wielkiego księcia litewskiego. Urodziła się między 1331 a 16 maja 1335 w zamku na Wawelu, gdzie pozostała także i po zaślubinach; dopiero w 1356 przybyła do Brandenburgii. Zmarła już 26 kwietnia 1357 na zamku berlińskim i spoczęła w klasztorze franciszkańskim w Berlinie.

2. poślubiona w lutym (15.02?) 1360 w Berlinie:

Ingeborga, księżniczka meklemburska, córka Albrechta II Wielkiego, Lisa Meklemburgii, księcia meklemburskiego na Roztoce, i jego pierwszej żony Eufemii Eriksdotter, córki Eryka Magnussona, księcia Södermanlandu. Urodziła się ok. 1340. Rok po śmierci Ludwika, w czerwcu 1366 poślubiła *Henryka II Żelaznego, hrabiego Holsztynu i księcia Szlezwiku* (ur. ok. 1317, zm. po 16.11.1384–89), syna Gerharda III, hrabiego holsztyńskiego z rodu Schaumburgów, i jego żony Zofii (księżniczki) meklemburskiej; dochowali się czworga dzieci. Ingeborga zmarła po 25 lipca 1395 i spoczęła u boku Henryka w Itzehoe.

OTTO VIII GNUŚNY

1351–1373

OJCIEC: *Ludwik IV Bawarski (biogr. Ludwika I)*
MATKA: *Małgorzata Holenderska (biogr. Ludwika I)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Ludwika I*

*

Przydomek *Leniwego/Gnuśnego (der Faule)* zyskał pośmiertnie, zawdzięczał go skłonności do zaniedbywania spraw państwowych kosztem rozrywek; zwany był również *Pryszczatym*. Urodził się w 1340 lub 1342 na zamku w Monachium. W chwili śmierci ojca liczył kilka lat i jedynie nominalnie współrządził ze starszymi braćmi w księstwie bawarskim, formalnie pozostając pod opieką Ludwika I Starszego. Od podziału ojcowizny z 1349 wraz z Ludwikiem I Starszym i Ludwikiem II Rzymianinem nominalnie współrządził w Górnej Bawarii, a wedle traktatu z Luckau z 24 grudnia 1351 wespół z Ludwikiem Rzymianinem dzielił władzę w Brandenburgii. Podczas sejmu Rzeszy w Norymberdze w marcu 1363 margrabiowie Ludwik II i Otto VIII zawarli z cesarzem Karolem IV traktat, który przewidywał małżeństwo młodszego z braci z cesarską córką, a w praktyce oznaczał zgodę Wittelsbachów na przyszłe dziedziczenie Marchii Brandenburskiej przez Luksemburgów; najstarszy syn cesarski, Wacław nosił odtąd tytuł margrabiego (zob. w części drugiej tego rozdziału). Po śmierci brata w 1365 Otto został jedynowładcą w Brandenburgii, od zaślubin przebywał jednak głównie na praskim dworze Karola IV, któremu przekazał na okres lat sześciu zarząd nad Marchią. W tym samym roku, wskutek zdrady panów von der Ost, utracił na rzecz króla polskiego dwa nowomarchijskie grody: Santok i Drzeń (powróciły one do Brandenburgii po śmierci Kazimierza III Wielkiego w latach 70. XIV w.), a w 1367 sprzedał Czechom Dolne Łużyce. Poróżniony z cesarskim teściem, po upływie sześcioletniego

okresu regencji Karola IV w Brandenburgii (1371) ogłosił tam sukcesorem bratanka, księcia Fryderyka (z którym od 1376 współrządził także w Dolnej Bawarii). Na żądanie cesarza 15 sierpnia 1373 w Fürstenwalde wraz z Fryderykiem zrzekł się praw do Marchii na rzecz cesarskich synów, Wacława, Zygmunta i Jana; pozwolono mu jednak dożywotnio tytułować się elektorem i arcykomornikiem. Kolejnym aktem z dnia 23 sierpnia 1373 Otto nakazał mieszkańcom Marchii posłuszeństwo cesarzowi.

Zmarł 15 listopada 1379 w zamku Wolfstein nad Izarą i został pochowany w klasztorze cysterskim w Seligenthal nieopodal Landshut (Dolna Bawaria).

MAŁŻONKA OTTONA VIII:

poślubiona 19 marca 1366 w katedrze św. Wita w Pradze:

Katarzyna Luksemburska, księżniczka (królewna) czeska, córka Karola IV, cesarza rzymsko-niemieckiego i króla Czech z dynastii Luksemburgów, i jego pierwszej żony Blanki (Małgorzaty) de Valois. Urodziła się w sierpniu 1342 lub 1343 na zamku w Pradze, a 3 (13) lipca 1353, 1356 lub 1357 w Wiedniu poślubiła *Rudolfa IV Założyciela, księcia Austrii, Styrii i Karyntii, hrabiego Tyrolu* (ur. Wiedeń 1.11.1339, zm. Mediolan 27.07.1365), syna Albrechta II Chromego, księcia Austrii i Styrii z dynastii Habsburgów, oraz jego żony Joanny, córki Ulryka, hrabiego Pfirtu. Małżeństwo pozostało bezdzietne, podobnie jak mariaż Katarzyny i Ottona. Zmarła ona 26 kwietnia 1395 w Perchtolsdorfie opodal Wiednia i znalazła spoczynek w krypcie Książęcej (Herzogsgruft) w podziemiach katedry św. Stefana w Wiedniu.

*

Zgodnie z wcześniejszymi układami Brandenburgia przeszła pod władzę dynastii Luksemburgów.

LUKSEMBURGOWIE

WACŁAW

1373–1378

OJCIEC: *Karol IV Luksemburski*

Był on najstarszym synem i trzecim dzieckiem Jana Ślepego, króla Czech z dynastii Luksemburgów (limburskiej), i jego pierwszej żony Elżbiety, księżniczki czeskiej, córki Wacława II, króla Czech i Polski. Urodzony w 1316, w latach 1334–36 zarządzał z ramienia ojca Marchią Morawską, w 1346 odziedziczył po ojcu tron czeski i został wybrany królem rzymsko-niemieckim, a w 1355 koronował się na króla Italii i cesarza. Od 1373 zarządzał odkupioną od Wittelsbachów Brandenburgią w imieniu małoletnich synów: Wacława, Zygmunta i Jana (o czym szerzej w dalszej części biogr.). Zmarł w 1378.

Czterokrotnie zawierał związki małżeńskie: w 1329 pojął za żonę *Blankę de Valois* (ur. 1317, zm. 1348), córkę Karola Francuskiego, hrabiego Valois; w 1349 poślubił *Annę, palatynównę reńską* (ur. 1329, zm. 1353), córkę Rudolfa II Ślepego, elektora Palatynatu Reńskiego z palatyńskiej linii Wittelsbachów; od 1353 był mężem z *Anny, księżniczki świdnickiej* (zob. poniżej), a w 1363 zawarł związek małżeński z *Elżbietą, księżniczką pomorską* (ur. 1346 lub 1347, zm. 1393), córką Bogusława V Wielkiego, księcia pomorskiego na Słupsku z dynastii Gryfitów. Wszystkie opisane mariaże zaowocowały dziećmi.

MATKA: *Anna Świdnicka*

Była córką Henryka II, księcia świdnickiego z dolnośląskiej linii Piastów, i jego żony Katarzyny, której filiacja nie jest znana. Urodziła się w 1339, zmarła zaś przy porodzie w 1362.

RODZEŃSTWO:

CÓRKI KAROLA IV I BLANKI DE VALOIS (1–2):

1 *Małgorzata* (ur. 1335, zm. 1349). W 1345 została żoną *Ludwika I Wielkiego, króla Węgier i Polski* (ur. 1326, zm. 1382).

2 *Katarzyna*, żona *Ottona VIII Gnuśnego, margrabiego brandenburskiego* (dalsze szczegóły w jego biogr.).

SYN KAROLA IV I ANNY PALATYŃSKIEJ:

1 *Wacław* (ur. 1350, zm. 1351).

DZIECI KAROLA IV I ANNY ŚWIDNICKIEJ (1–2):

1 *Elżbieta* (ur. 1358, zm. 1373). W 1366 została żoną *Albrechta III, księcia Austrii* (ur. 1348, zm. 1395).

2 *Martwy brat* (ur. 1362).

DZIECI KAROLA IV ELŻBIETY POMORSKIEJ (1–6):

1 *Anna* (ur. 1366, zm. 1394). W 1382 wyszła za *Ryszarda II, króla Anglii* (ur. 1367, zm. 1400).

2 *Zygmunt (s. 110).*

3 *Jan Zgorzelecki (s. 115).*

4 *Karol* (ur. 1372, zm. 1373).

5 *Małgorzata* (ur. 1374, zm. 1411). W 1381 poślubiła *Jana III, burgrabiego Norymbergii*, brata margrabiego brandenburskiego Fryderyka I (dalsze szczegóły zob. w jego biogr.).

6 *Henryk* (ur. 1377, zm. ok. 1378).

*

Przez współczesnych zwany *Pijakiem*, urodził się 26 lutego 1361 na zamku w Norymberdze. Z polecenia ojca 15 czerwca 1363 w katedrze św. Wita w Pradze został koronowany na króla Czech. 15 sierpnia 1373 margrabia brandenburski Otto VIII zrzekł się praw do Marchii, którą 2 października cesarz Karol nadał w lenno swoim synom: Wacławowi oraz jego przyrodnim braciom Zygmuntowi i Janowi. 10 czerwca 1376 we Frankfurcie nad Menem książęta elektorzy, którym ojciec Wacława przyrzekł znaczną sumę 250 tysięcy guldenów, wybrali go królem rzymsko-niemieckim; koronacja miała miejsce 21 lipca 1376 w kaplicy Karola Wielkiego w Akwizgranie. Po śmierci cesarza w 1378 objął samodzielne rządy w Czechach (jako *Wacław IV*) oraz w Rzeszy, zrzekając się jednocześnie tytułu margrabiego brandenburskiego (według ustaleń Złotej Bulli Karola IV zabronione było łączenie głosów elektorskich w jednym ręku, zaś Wacław jako król Czech był arcypodczaszym i elektorem Rzeszy). W 1383 odziedziczył jako *Wacław II* księstwo Luksemburga, które w 1388 oddał w zastaw margrabiemu morawskiemu

Jodokowi. W maju 1394 został uwięziony przez Jednotę Pańską, lecz dzięki interwencji przyrodniego brata Jana, księcia zgorzeleckiego, 1 sierpnia odzyskał wolność. Po śmierci Jana w 1396 przejął Łużyce Dolne, ponownie włączając je do Korony czeskiej. 20 sierpnia 1400 w Oberlahnstein czterej książęta elektorzy (palatyn reński, arcybiskup Moguncji, arcybiskup Kolonii oraz książę saski) ogłosili detronizację Wacława jako króla niemieckiego. W 1401 przekazał Dolne Łużyce swojemu kuzynowi Jodokowi, a 1 października 1410 oficjalnie zrzekł się praw do tronu Rzeszy. W 1419 wobec zamieszek wywołanych przez husytów opuścił Pragę i osiadł na zamku w Novým Hradzie pod Kunraticami.

Zmarł 16 sierpnia 1419 na atak serca doznany podczas polowania w okolicznych lasach. Jego szczątki królowa wdowa Zofia przewiozła do kościoła pw. śś. Piotra i Pawła w Wyszehradzie, a później w tajemnicy zostały one umieszczone w katedrze św. Wita w Pradze. Niebawem ciało Wacława wywieziono z ogarniętej wojną domową stolicy do klasztoru cysterskiego w pobliskim Zbrasławiu, lecz 14 sierpnia 1420 opactwo zostało zajęte przez husytów, a zwłoki króla zbezczeszczone; pochował je dopiero miejscowy rybak Moucha. Po kolejnych trzech latach szczątki powróciły do Pragi i spoczęły w katedrze św. Wita.

MAŁŻONKI WACŁAWA:

1. poślubiona 29 września 1370 w Norymberdze:

Joanna, księżniczka bawarska, córka Albrechta, księcia Dolnej Bawarii na Straubing oraz hrabiego Holandii, Zelandii i Hainaut (Albrecht I) z dynastii Wittelsbachów, brata margrabiów brandenburskich Ludwika I, Ludwika II i Ottona VIII. Urodziła się w 1356 lub 1361. 17 listopada 1370 w katedrze św. Wita przy zamku praskim została koronowana na królową czeską. Zmarła 31 grudnia 1386 na zamku w Pradze; według różnych wersji zagryziona przez jednego z psów myśliwskich męża (lub zarażona przezeń wścieklizną), na skutek dobrowolnego zagłodzenia albo też podczas epidemii dżumy. Spoczęła w katedrze św. Wita w Pradze.

2. poślubiona 2 maja 1389 w katedrze św. Wita w Pradze:

Zofia (Ofka), księżniczka bawarska, córka Jana II Bogobojnego, księcia Górnej Bawarski na Monachium z dynastii Wittelsba-

chów, i jego żony Katarzyny, córki Meinharda V, hrabiego Gorycji. Urodziła się ona w 1376. 15 marca 1400 w katedrze św. Wita w Pradze została koronowana na królową czeską. Po śmierci męża, z którym nie miała dzieci, sprawowała chwilowo regencję w Czechach w imieniu swojego szwagra Zygmunta, jednak – niepopularna w kraju – wkrótce opuściła stolicę i przeniosła się na dwór węgierski. Pod koniec 1421 Zygmunt proponował jej rękę owdowiałemu Władysławowi Jagielle, lecz do zawarcia małżeństwa nie doszło. Zmarła 26 września 1425 w Pożoniu (Preszburgu, dzisiejsza Bratysława) i została pochowana w kościele św. Marcina tamże.

ZYGMUNT

1373–1415

OJCIEC: *Karol IV Luksemburski (biogr. Wacława)*
MATKA: *Elżbieta Pomorska (biogr. Wacława)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Wacława*

*

Urodził się 14 lub 15 lutego 1368 na zamku w Norymberdze lub w Pradze. 2 października 1373 cesarz Karol nadał Brandenburgię w lenno swoim synom: Wacławowi, Zygmuntowi i Janowi. Została ona wkrótce rozdzielona pomiędzy książąt; 11 czerwca 1378 Wacław przekazał Zygmuntowi Starą Marchię, Marchię Środkową i Przegnicę wraz z godnością elektora i tytułem arcykomornika Rzeszy, Janowi zaś oddał w posiadanie Nową Marchię. Jako narzeczony królewny węgierskiej Marii, przewidywanej dziedziczką tronu polskiego, 25 lipca 1382 w Zwoleniu Zygmunt odebrał hołd możnych jako przyszły król Polski. Po śmierci króla Ludwika I (1382), wbrew wcześniejszym układom, królowa wdowa Elżbieta Bośniaczka doprowadziła do koronacji Marii na króla Węgier, a 10 czerwca 1386 w Székesfehérvár (Białogród Królewski, Alba Regia) również Zygmunt otrzymał tytuł królewski (jego koronacja miała miejsce w dniu zaślubin z Marią 31 marca 1387 w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár). 22 maja 1388 zastawił Marchię Brandenburską (za wyjątkiem posiadanej przez Jana Zgorzeleckiego Nowej Marchii) swoim kuzynom Jodokowi i Prokopowi na okres pięciu lat, z zastrzeżeniem, że jeśli Marchia nie zostanie przez Zygmunta wykupiona we wspomnianym okresie, przejdzie w dziedziczne władanie Jodoka. Po śmierci Jana Zgorzeleckiego (1396) Zygmunt wszedł w posiadanie Nowej Marchii, którą 25 lipca 1402 odsprzedał Krzyżakom. 17 marca 1396 został z nadania Wacława IV wikariuszem generalnym Rzeszy, jednak utracił na rzecz Jodoka godność arcykomornika oraz uprawnienia

elektora Rzeszy. Rychło zwrócił się przeciw Wacławowi i po jego usunięciu z tronu niemieckiego (1400) nie wsparł starań brata o odzyskanie władzy. 20 września (według niektórych opracowań 14 września) 1410 na sejmie Rzeszy we Frankfurcie nad Menem głosami trzech elektorów (Trewiru, Palatynatu oraz Brandenburgii) został okrzyknięty królem rzymsko-niemieckim, jednak wybrany 1 października Jodok zyskał większe poparcie. Po jego śmierci w 1411 Zygmunt stał się jedynym poważnym się kandydatem do korony i 21 lipca 1411 we Frankfurcie został ponownie wybrany królem – tym razem przez większość elektorów. Krótko przedtem (8 lipca 1411) przekazał namiestnictwo w odzyskanej po śmierci Jodoka Brandenburgii burgrabiemu norymberskiemu Fryderykowi VI. Sakra Zygmunta na władcę Niemiec odbyła się 8 listopada 1414 tradycyjnie w kaplicy pałacowej Karola Wielkiego w obrębie katedry akwizgrańskiej. W dniu 30 kwietnia 1415 przekazał Marchię Brandenburską Fryderykowi VI, odtąd margrabiemu i elektorowi Fryderykowi I (zob. kolejny rozdział). Po śmierci Wacława IV w 1419 odziedziczył tron Czech i zdobywszy Pragę został 28 lipca 1420 ukoronowany w katedrze św. Wita. 25 listopada 1431 w katedrze św. Ambrożego w Mediolanie koronował się na króla Longobardów (Italii), a 31 maja 1433 w bazylice św. Piotra Eugeniusz IV nałożył na jego głowę diadem cesarski.

Zmarł po dłuższej chorobie, zapewne zaawansowanej miażdżycy, 9 grudnia 1437 na zamku w Znojmie (południowe Morawy) i spoczął u boku pierwszej żony w katedrze w Nagyvárad (Wielki Waradyn, obecnie rumuńska Oradea).

MAŁŻONKI ZYGMUNTA:

1. poślubiona *per procura* w kwietniu lub sierpniu, względnie 15 listopada, 1385 (zaślubiny *sponsalia de futuro* zawarto jesienią 1379 w Nagyszombat, obecnej Trnawie) i osobiście 31 marca 1387 w Budzie:

Maria Andegaweńska, królewna węgierska i polska, córka Ludwika I Wielkiego (Węgierskiego), króla Węgier i Polski z dynastii Andegawenów (bocznej gałęzi francuskich Kapetyngów), oraz jego drugiej żony Elżbiety, księżniczki bośniackiej, córki Stefana II, bana Bośni. Urodziła się ona w 1371. Dzięki zabiegom ojca w 1379 została uznana dziedziczką tronu polskiego, co potwierdził zjazd w Zwoleniu 25 lipca 1382. Po rychłej śmierci Ludwika

Węgierskiego (wrzesień 1382) Elżbieta Bośniaczka doprowadziła jednak do proklamowania Marii królem Węgier (koronowana jako *Maria I* 17 września 1382 w Székesfehérvár), po czym objęła w imieniu córki regencję. Na kolejnym zjeździe w Koszycach (1383) ustalono wzajemną sukcesję pozostałych przy życiu córek Ludwika Węgierskiego, Marii i Jadwigi (od 1382 króla Polski). 31 grudnia 1385 Maria została zmuszona do abdykacji na rzecz Karola z Durazzo, króla Neapolu, który koronował się na króla Węgier jako Karol II. Po jego śmierci w lutym 1386 odzyskała tron, jednak latem tego roku wraz z matką dostała się do niewoli stronników Karola II i odzyskała wolność dopiero po jego śmierci 4 czerwca 1387. Ok. 27 czerwca 1395 (nie 17.05.1395, jak dawniej przyjmowano), polując w lasach pod Budą, spadła z konia, co poskutkowało poronieniem; przewieziona do budańskiego zamku, zmarła tego samego dnia. Spoczęła w katedrze w Nagyvárad (Wielki Waradyn, obecnie Oradea w Rumunii).

2. poślubiona w 1408 (zaręczyny zawarto 5 grudnia 1405):

Barbara, hrabianka cylejska, córka Hermana II, hrabiego Cylii (obecnie Celje na Słowenii), bana Kroacji, Dalmacji i Slawonii, oraz jego żony Anny, córki Henryka VII, hrabiego Schaunberg. Urodziła się w latach 1390–95 (ok. 1392?) i po przybyciu na Węgry w 1408 została koronowana w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár (Białogrodzie Królewskim). Dwukrotnie – w latach 1412–14 i 1416–18 – sprawowała z ramienia męża regencję na Węgrzech. 8 listopada 1414 w Akwizgranie została wspólnie z Zygmuntem ukoronowana na królową rzymsko-niemiecką, zaś jej cesarska sakra miała miejsce w dniu koronacji męża lub kilka dni później w bazylice św. Piotra. 11 lutego 1436 w katedrze św. Wita w Pradze została koronowana na królową Czech. By nie utracić władzy po śmierci Zygmunta, planowała poślubienie nieletniego wówczas Władysława Jagiellończyka, króla Polski, i wyniesienie go na trony czeski oraz węgierski; dowiedziawszy się o tym cesarz nakazał 5 grudnia 1437 aresztowanie żony, zmarł jednak cztery dni później. Obawiając się wpływów cesarzowej, córka i zięć Barbary zmusili ją do opuszczenia Węgier; osiadła na zamku w Mielniku opodal Pragi, gdzie zmarła 11 lipca 1451 podczas epidemii dżumy. Spoczęła w kaplicy św. Marcina (obecnie św. Andrzeja) w praskiej katedrze św. Wita.

CÓRKA Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA:

1 *Elżbieta*. Urodziła się w 1409: 28 lutego, po 27 kwietnia lub 28 grudnia, na zamku w Pradze. 28 września 1421 w Ostrzyhomiu (dzisiejszy Esztergom) lub w Pożoniu (Preszburgu, obecna Bratysława) i ponownie 26 kwietnia 1422 w katedrze św. Stefana w Wiedniu poślubiła *Albrechta, księcia Austrii jako Albrecht V, króla Czech i Węgier oraz, pod imieniem Albrechta II, króla rzymsko-niemieckiego* (ur. Wiedeń 10.08.1397, zm. Neszmély 27.10.1439), syna Albrechta IV Cierpliwego, księcia Austrii z albertyńskiej linii dynastii Habsburgów, i jego żony Joanny Zofii, księżniczki bawarskiej (bratanicy margrabiów brandenburskich Ludwika I, Ludwika II oraz Ottona VIII); z małżeństwa tego przyszło na świat czworo lub pięcioro dzieci. 1 stycznia 1438 w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár (Białogrodzie Królewskim) Elżbieta została koronowana na królową Węgier. Po nagłej śmierci Albrechta II (V) jesienią 1439, pod naciskiem sejmu węgierskiego, wyraziła zgodę na poślubienie króla Polski Władysława III Jagiellończyka, który w styczniu 1440 został powołany na tron budański. Wkrótce jednak zgodę cofnęła i w maju 1440 doprowadziła do koronacji swego trzymiesięcznego syna Władysława na króla Węgier. Następnie wycofała się do Pożonia i dalej do Győr (niem. Raab), uwożąc ze sobą węgierskie klejnoty koronacyjne. Zmarła nagle (zapewne na dyzenterię, niemniej podejrzewano otrucie) 19 grudnia 1442 w Győr i została pochowana u boku Albrechta w nekropoli władców węgierskich w bazylice Panny Marii w Székesfehérvár.

JAN ZGORZELECKI

1373–1396

OJCIEC: *Karol IV Luksemburski (biogr. Wacława)*
MATKA: *Elżbieta Pomorska (biogr. Wacława)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Wacława*

*

Urodził się 22 czerwca 1370 na zamku praskim. 2 października 1373 Karol IV nadał Brandenburgię w lenno swoim synom: Wacławowi, Zygmuntowi oraz Janowi. W 1377 Jan został z nadania ojca księciem na Zgorzelcu oraz margrabią Łużyc Dolnych, lennikiem czeskim. Rok później otrzymał od starszego brata Wacława (który po objęciu tronu praskiego musiał zrzec się Brandenburgii) Nową Marchię. Wbrew stanowisku większej części możnowładztwa czeskiego, pozostał wiernym stronnikiem Wacława i z jego ramienia administrował Marchią Brandeburską (1385–88) oraz Luksemburgiem (1386–88), a w styczniu 1394 uzyskał ponadto godność hetmana ziemskiego Królestwa Czech.
Zmarł nagle, przypuszczalnie otruty, 1 marca 1396 podczas postoju w klasztorze Neuzelle w Marchii Łużyckiej. Został pochowany w praskiej katedrze św. Wita. Podczas wojen husyckich w pierwszej połowie XV w. sarkofag księcia obrabowano i zniszczono, a jego szczątki sprofanowano. Po śmierci Jana Nowa Marchia wróciła pod panowanie Zygmunta.

MAŁŻONKA JANA ZGORZELECKIEGO:
poślubiona 10 lutego 1388 w katedrze św. Wita w Pradze:
Ryszarda (Rychilda), księżniczka meklemburska i szwedzka, córka Albrechta III, księcia meklemburskiego na Schwerinie (w starszej literaturze polskiej Zwierzyn) oraz (w latach 1363–89) króla Szwecji, i jego pierwszej żony Ryszardy (Rychildy), hrabianki szweryńskiej, córki Ottona I, hrabiego Schwerinu. Urodzona ok. 1360–65 lub ok. 1372, zmarła po 5 (15) marca 1400.

CÓRKA JANA ZGORZELECKIEGO:

1 *Elżbieta*. Urodziła się w listopadzie 1390 w Hořovicach (niem. Horowitz lub Horschowitz). Śmierć ojca uczyniła ją dziedziczką księstwa zgorzeleckiego. 16 lipca lub 1 września 1409 w Brukseli wyszła za *Antoniego Burgundzkiego, księcia Brabancji i Limburgii* (ur. 08.1384, zginął pod Agincourt 25.10. 1415), którego ojcem był Filip II Śmiały, książę Burgundii z dynastii Walezjuszy (siostrzeniec ojca Jana), matką zaś jego żona Małgorzata III, hrabina Flandrii, córka Ludwika II, hrabiego Flandrii; dochowali się zmarłego rychło syna. W 1416 owdowiałą Elżbietę swatano Władysławowi Jagielle, odmówiła jednak swojej ręki królowi polskiemu, motywując rekuzę „niechęcią do dalszych ślubów", a w czerwcu 1417 lub 1418 wyszła za *Jana III Bezlitosnego, księcia dolnobawarskiego na Straubing*, wcześniej biskupa Liège, od 1417 pretendenta do holenderskiego tronu (ur. 1374, otruty w Hadze 6.01.1425), syna Albrechta I, księcia dolnobawarskiego na Straubing oraz hrabiego Holandii, Zelandii i Hainaut (zob. biogr. margrabiego Ludwika I) i rodzonego brata Joanny, pierwszej żony margrabiego brandenburskiego Wacława. Po śmierci w 1411 Jodoka Morawskiego Elżbieta przejęła zastaw na księstwie Luksemburga, uczyniony przez Wacława w 1409, który 14 marca 1427 odsprzedała Filipowi III, księciu Burgundii. Decyzji tej sprzeciwiły się jednak stany luksemburskie oraz cesarz Zygmunt. Po bezskutecznej próbie sprzedaży Luksemburga arcybiskupowi Trewiru, Elżbieta ostatecznie przekazała zastaw księciu Filipowi III (umową z Hesdin, 4.10.1441), co pozwoliło mu dwa lata później przyłączyć księstwo do Burgundii. Zmarła w Trewirze 3 sierpnia 1451 i została pochowana w trewirskim kościele minorytów (następnie jezuitów, obecnie św. Trójcy).

JODOK MORAWSKI

1388–1411

OJCIEC: *Jan Henryk Luksemburski*

Był on synem Jana Ślepego, króla Czech, i jego żony Elżbiety, córki Wacława II, króla Czech i Polski, młodszym bratem cesarza Karola IV, ojca margrabiów Wacława, Zygmunta i Jana. Urodzony w 1322, w latach 1335–41 był *de iure uxoris* hrabią Tyrolu, a w 1349 Karol IV nadał mu w lenno Marchię Morawską. Zmarł w 1375.

Żenił się czterokrotnie: w 1330 w Innsbrucku poślubił *Małgorzatę Maultasch, hrabiankę Tyrolską*, następnie żonę margrabiego brandenburskiego Ludwika I Starszego; w 1350 pojął za żonę *Małgorzatę, księżniczkę opawską* (zob. dalej); w 1364 ożenił się z *Małgorzatą, księżniczką austriacką* (zob. w biogr. margrabiego Ludwika I), zaś w 1367 jego czwartą żoną została *Elżbieta, hrabianka Oettingen (Öttingen)* (ur. ok. 1347, zm. 1409), córka Albrechta, hrabiego Oettingen (Öttingen). Dzieci dochował się z drugiego z wymienionych mariaży; miał także bastarda imieniem *Jan*, którego matka nie jest znana, kanonika w Brnie (zm. 1380–81).

MATKA: *Małgorzata Opawska*

Była ona córką Mikołaja II, księcia opawskiego ze śląskiej linii dynastii Przemyślidów, i jego żony Anny, księżniczki raciborskiego z górnośląskiej linii Piastów. Urodziła się ok. 1330, a zmarła w 1363.

RODZEŃSTWO (1–6):

1 *Katarzyna* (ur. 1353, zm. 1378). W latach 1365–72 została wydana za *Henryka, księcia niemodlińskiego* ze śląskiej linii Piastów (ur. 1330–40, zm. 1382).

2 *Elżbieta* (ur. ok. 1355, zm. 1400). W 1366 poślubiła *Wilhelma I Jednookiego, margrabiego Miśni* (ur. 1343, zm. 1407).

3 *Brat lub siostra* (ur. 1343, zm. wnet).

4 *Jan Sobiesław*, patriarcha Akwilei (ur. 1356–58, zamordowany 1394).
5 *Prokop*, margrabia Moraw, wraz z Jodokiem posiadacz Marchii Brandenburskiej, regent Czech (ur. 1350–60, zm. 1405).
6 *? Anna* (ur. po 1353, zm. przed 1405). Została żoną możnego czeskiego *Piotra ze Šternberka (von Sternberg)* (zm. 1397, może 1380).

*

Urodził się w 1354, zapewne w październiku. Inne wersje jego imienia to *Jost* i *Jobst*. Po śmierci ojca (1375) odziedziczył Marchię Morawską. 22 maja 1388 wspólnie z bratem Prokopem nabył w zastaw od margrabiego Zygmunta Brandenburgię (bez Nowej Marchii) na okres pięciu lat, z zastrzeżeniem, że jeśli Marchia nie zostanie przez Zygmunta wykupiona w wyznaczonym okresie, przejdzie ona w dziedziczne władanie Jodoka. W tym samym roku wziął w zastaw od króla czeskiego Wacława księstwo luksemburskie. W 1394 stanął na czele związku możnych czeskich (tzw. Jednota Pańska), którego celem było obalenie Wacława i przekazanie margrabiemu morawskiemu władzy w Czechach; w maju tegoż roku Wacław dostał się do niewoli, a Jodok ogłosił się regentem. Do porozumienia doszło w sierpniu dzięki pośrednictwu Jana, księcia na Zgorzelcu, przyrodniego brata Wacława. W 1395 Jodok wydziedziczył Prokopa i uczynił spadkobiercą w Brandenburgii z powrotem Zygmunta Luksemburskiego. W 1397 uzyskał od króla Wacława przeniesienie na swoją osobę godności elektora i arcykomornika Rzeszy, a w 1401 przekazał mu on ponadto Łużyce Dolne. Po śmierci króla Ruprechta w maju 1410 Jodok z Zygmuntem stanęli w szranki o władzę w Rzeszy. 20 września 1410 we Frankfurcie nad Menem obwołano królem Zygmunta, dziesięć dni później (1.10.1410) za kandydaturą Jodoka głosowali arcybiskupi Moguncji i Kolonii, król czeski Wacław (który w tym samym dniu oficjalnie zrzekł się praw do tronu niemieckiego), a także sam margrabia brandenburski.
Jodok zmarł nagle, nie doczekawszy sakry na władcę Niemiec, 18 stycznia 1411 w zamku Spielberg koło Brna i spoczął u boku ojca w kościele klasztornym augustianów pw. św. Tomasza w Brnie; być może został otruty na rozkaz Zygmunta.

małżonka Jodoka:
poślubiona w 1374:

Agnieszka Elżbieta, księżniczka opolska, córka Bolka II, księcia opolskiego z górnośląskiej linii Piastów, oraz jego drugiej żony (Małgorzaty?), której pochodzenie nie jest znane. Wedle dawniejszych opracowań Jodok był najpierw żonaty z księżniczką opolską Elżbietą, córką Władysława Opolczyka, palatyna Węgier, zaś córka Bolka II była jego drugą żoną, K. Jasiński dowiódł jednak, że córka Opolczyka nie istniała, a jedyną żoną Jodoka była córka Bolka II, nosząca podwójne imię. Urodziła się ona w latach 1349–56, a zmarła przed 5 maja 1409. Jej małżeństwo pozostało bezdzietne.

*

Po niespodziewanej śmierci Jodoka jedynym władcą Brandenburgii pozostał Zygmunt Luksemburski, który w 1415 przekazał ją burgrabiemu Norymbergii Fryderykowi VI, pełniącemu od 1411 urząd namiestnika Marchii. Jako margrabia i elektor brandenburski przyjął on imię Fryderyka I i zapoczątkował trwające do XX w. panowanie dynastii Hohenzollernów.